

PATTIJOKI

PERUSKARTTA RELLETTI

YLIPÄÄ

N:o 2441 11

PIKKULIEKOKANGAS RN:o 24¹⁸

koord.	x	7171	25
	y	535	40
	z	53-57 m ymp.	

om. Pattijoen seurakunta

löydöt KM 21945:1- 20

kertomuksen liitteet: yleiskartta (kaivetut alueet) 1:200
 2 kpl tasokarttoja 1:20
 ks. muu kartta-aineisto A.Forssin kaivaus-
 kertomus Pikkukiekokangas 1979 esihist. top.
 arkisto ja Oulun yliop. historian laitoksen
 arkisto.
 Eripainos vuosikirjasta Faravid 4.

Pattijoen Ylipään kylässä sijaitsevalla Pikkuliekokankaan jätinkirkolla vuonna 1979 suoritettu kaivaus tuotti runsaasti uutta jätinkirkoilta aikaisemmin tapaamatonta materiaalia, jonka perusteella mm. jätinkirkkojen käytön ja käyttäjien ajoitus tarkentui. Kaivauksessa ei kuitenkaan ennätetty tutkia riittävästi asuinpaikan laajuutta.

Elokuun 11.-15. päivinä 1980 suoritettiin alueella museoviraston luvalla täydennyskaivaus. Allekirjoittaman johdolla toteutetun museonjohtaja Aimo Kehusmaan valvonnassa tapahtuneen kaivauksen päämääränä oli selvittää jätinkirkolla todetun asuinpaikan laajuutta määrittelemällä sen alarajan korkeus merenpinnan suhteen. Tutkimusryhmään kuuluivat allekirjoittaneen lisäksi lab. tekniikko Karl Sandman ja opisk. Jukka Pekka Ruuskanen Oulun yliopiston historian laitokselta sekä opettaja Pirjo Karakoski.

Tutkimuksessa käytettiin edellisen kesän kaivauksen koordinaatistoa, jonka mukaan kaivauskohteet ruudutettiin. Kaivausryhmän pienuudesta ja asetetusta tavoitteesta johtuen kaivaus toteutettiin normaalina tasokaivauksena 1 x 2 m:n kaivausruuduin. Lisäksi kaivettiin yksi 1x1m: koeruutu (1¹; -1). Kaikkiaan tutkittiin kaivauksessa 35 m². (Ks. kaivetut alueet-kartta.) Kiintopisteenä käytettiin samoin edellisessä kaivauksen kiintopistettä, joka oli selvästi meritty mahdollisia jatkotutkimuksia varten.

Jätinkirkon kaakkoispuolisella rinteellä tutkittiin kaikkiaan 12 m². Ruuduista ei tavattu kiinteitten rakennelmien jäänteitä kuten ei myöskään selviä paikalla tapahtuneesta oleskelusta kertovia likaantumisjälkiä. Jätinkirkon vallikehän lähiympäristöön nähden rinteeseen kivikkoisuus oli täällä huomattavasti vähäisempää. Varpukerroksen alta paljastui ohut muutaman sentin paksuinen harmaa huuhtoutunut hiekkakerros, jonka alla oli puolestaan sora. Alimpien kaivausruutujen (68; huuhtoutuneen hiekkakerroksen alta paljastui savipitoinen hiekka, jonka alta kellertävänruskea sora. Löytömateriaali tavattiin varpukerroksen alaisesta huuhtoutuneesta kerroksesta. Alin ruutu jäi löydöttömäksi.

Jätinkirkon eteläpuolisella rinteellä tutkittiin kaikkiaan 15 m². Rinteen pintakivisyys osoittautui täällä hyvin suureksi. Varsinaisia rakenteita ei tämänkään alueen ruudustosta tavattu. Löydökset, kvartsi-isokokset olivat varpukerroksen alaisessa huuhtoutuneessa kerroksessa. Ruudun -24/-20 luoteispäästä tavattiin haurastuneita kiviä ja hiekassa purnertavia laikkuja.

Jätinkirkon länsipuolella kaivettiin kolme 1 x 2 m:n ruutua, kauimmainen 94 metrin etäisyydeltä jätinkirkon vallista. Pintakivisyys osoittautui tällä alueella rinteisiin verrattuna huomattavasti vähäisemmäksi. Ruudun - 64/-16 eteläpuoleisesta päästä tavattiin isohko kvartsijuonteinen kivi, josta oli irronnut (irroitettu?) kvartsin kappaleita. Löydökset, jotka olivat täälläkin kvartsi-iskoksia, tulivat heti varvun alaisesta huuhtoutuneesta kerroksesta muutaman senttimetrin syvyydestä pinnasta.

Kaivauksessa saatiin irrallisia löydöksiä seuraavasti:

kvartsikaapimia	1 kpl
kvartsi-iskoksia	81 "
kvartsiitti-iskoksia	2 "

Täydennyskaivaus ei tuonut varsinaisesti mitään ratkaisevaa uutta tietoutta Pikkuliekokankaan jätinkirkon käyttötarkoituksesta ja käyttäjistä. Kaivaus vahvisti jo vuonna 1979 saatua kuvaa kivikautistyyppisestä asutuksesta alueella. Vähäiset kulttuurimerkit viittaavat oleskelun olleen ehkä vain tilapäistä, mahdollisesti metsästystä ja kalastusta harjoittaneiden ihmisten leiriytymistä paikalla. Asuinpaikan alimmat löydökset ja paikalla tapahtuneeseen oleskeluun viittaavat merkit sijoittuvat n. 53,5-54 m ymp. Maankohoamisikätaulun perusteella meren pinta olisi ollut tällä tasolla n. 2200-2100 e.Kr. Asuinpaikka on tällöin ollut suurehko saari lähellä rannikkoa. Nopean maankohoamisen johdosta on saari pian tämän jälkeen kuroutunut mantereeseen, jolloin saaren käyttö oleskelupaikkana on päättynyt.

Kaivauksen aikana otettiin yli sata mustavalkoista valokuvaa sekä diakuvia, jotka on arkistoitu Oulun yliopiston historian laitoksen arkeologian laboratorion arkistoon.

Raahessa 20.8.1983

Aulis Forss

Fil.maist.